

Viri Srednje Evrope in globalizacija *

dr. ALAIN SOUBIGOU

Professeur agrégé d'histoire,

Maître de conférences à l'Institut d'Etudes Politiques de Paris,

Francija

IZVLEČEK

Na globalizacijo kot posledico vse večje razširjenosti interneta pogosto gledamo kot na tveganje za raznolikost različnih kultur, zlasti tako imenovanih "malih kultur", med katere spadajo tudi ranljive srednjeevropske. Globalizacija bi dejansko pomenila ameriško globalizacijo: tehnično-komercialna prevlada ZDA, akulturacija, nizka raven televizijskih nanizank, potrošništvo, egocentričnost, holizem, prisilno uveljavljanje navideznih in globalnih norm, diskriminacija neusposobljenih ali starejših ljudi. Toda kot protiutež tem resničnim tveganjem ima internetna globalizacija tudi številne prednosti. Trenutna in univerzalna izmenjava informacij izničuje okolja in camera, značilna za diktature in nacionalizem; nizka cena internetnega dostopa, ki je vzrok resnični globalizaciji informacijskih omrežij; zmožnost hitre izmenjave besedil ali slik je za znanstvenike in intelektualce nadvse koristna. Internetna globalizacija pomeni, da lahko v Srednji Evropi berejo zahodnoevropske časopise, v Zahodni pa srednjeevropske. Komunikacija med intelektualci ni bila še nikoli tako preprosta (npr. priprava tega simpozija), zmožnost razširjanja kulturnih alternativnih vzorcev pa zagotavlja boljšo obrambo pred vsiljevanjem ameriškega načina življenja. Seveda to zahteva precejšnja vlaganja, tako v opremo kot v izobraževanje. Dejstvo je, da je Slovenija na tem področju na dobri poti.

Ključne besede: internet, globalizacija, Srednja Evropa, alternativni kulturni vzorci

ABSTRACT

CENTRAL EUROPEAN RESOURCES AND GLOBALISATION

As a consequence of the increasingly widespread use of the internet, globalisation is often seen as a risk to the diversity of different cultures, particularly the "small cultures", which include vulnerables Central European cultures. Globalisation would effectively mean American globalisation: the technical-commercial supremacy of the USA, acculturation, low levels of television series, consumerism, egocentricity, holism, imposition of virtual and global norms, discrimination of unqualified and older people. However, as a counterweight to this realistic risk, internet globalisation is bringing about numerous advantages. The current and universal exchange of information is suppressing in camera environments, typical of dictatorships and nationalism; the low price of access to the internet propels the genuine globalisation of information networks; finally, the capability of fast exchange of textual and pictorial material has been prodigiously useful to scientists and intellectuals. Internet globalisation means that Central Europeans

can read Western European newspapers and Western Europeans can read Central European newspapers. Communication between intellectuals has never been so simple (the preparation of this symposium, for instance), where the possibility of spreading alternative cultural samples ensures a better defence against the imposition of the American way of life. Of course, all this calls for considerable investment in both equipment and education and training. The fact is that Slovenia is on the right track in this area.

Key words: internet, globalisation, Central Europe, alternative cultural samples

Uvod:

Ali je za Srednjo Evropo globalizacija prednost ali tveganje? Ali bo Srednja Evropa še posebej prizadeta zaradi globalizacije, ki je posledica interneta?

Pogosto je slišati, da sta internet in globalizacija negativna trenda za tako imenovane majhne države in majhne kulture. Brez skrbi – enake težave imajo tako italijanska kot nemška in francoska kultura, ki so v primerjavi z ameriško majhne. Tisočletnim tradicijam in večji razdrobljenosti prebivalstva navkljub se morajo vse te evropske države vsakodnevno soočiti s to nevarnostjo – globalizacija v praksi pomeni ameriško globalizacijo.

Vseeno pa se postavlja vprašanja, ali je globalizacija zares izključno slaba za evropsko kulturo, zlasti kulturo Srednje Evrope? Menim, da je na ustrezni razdalji od nenaklonjenosti do ameriške moči ali navdušenja nadnjo potrebna racionalna debata o tveganjih in prednostih e-globalizacije.

I. Tveganja interneta

Najprej se vprašajmo, kakšno je sploh tveganje interneta?

Vsi se vsakodnevno soočamo z ameriško programsko in strojno opremo – na primer z izdelki Intela in Microsofta – ter jo uporabljamo, ne da bi sploh imeli drugo izbiro. Od posameznikove zasebnosti ostane bore malo, ko imajo te korporacije možnost natančno izvedeti, kako uporabljate računalnik, kakšna so vaša politična stališča, verska nagnjenja in spolna usmerjenost ter od kod ste. Vse to so resnična tveganja, obenem pa tudi paradoks, saj vsi vemo, da so ZDA prvak svobode in demokracije.

Uporabljati moramo ameriško vsebino: ko velika ameriška družba želi, da gremo v kino, na vse možne načine pritiska na naše možgane, vključno z internetnimi oglaševalnimi kampanjami. Vsebina je ameriška, pa naj bo bolj (na primer filmi Woodya Allena) ali manj (imen rajši ne bom navajal!) kakovostna. Tveganje leži v akulturaciji in uničenju tako imenovanih majhnih kultur.

Ne moremo se izogniti ameriškemu načinu življenja, ki je prisoten povsod, njegovi trendi pa nenehno pritiskajo na nas v obliki potrošništva, psihološkega egocentrizma, centrifugalnih sil, holizma, političnega ali verskega fundamentalizma, zabave z minimalno kulturno ravno, intelektualno zanemarljivimi oddajami na televiziji itn. Internet je najboljši način doslej, da se nas napravi sužnje povprečnosti. Dandanes lahko na primer prav vsako ameriško versko gibanje na globalni ravni izvaja svojo propagando.

V razvitih državah se danes vsaj polovica zaposlenih najmanj enkrat na dan sreča z računalnikom. Ko na primer serviser preverja motor vašega avtomobila, mora za odkrivanje težav in nastavitvev motorja uporabiti računalnik. Skoraj neizogibno je tudi,

da bo posegel po internetu, da ugotovi najnovejšo ceno nadomestnih delov, potrebnih za redno vzdrževanje vozila. Prisiljen se je naučiti jezik računalnikov in ga uporabljati.

V naslednjih desetih letih bo v sodobnih državah moralo znati uporabljati računalnike vsaj 80 odstotkov vseh zaposlenih, morda celo vaš frizer. Tveganje se bo pojavilo, ker nekateri ne bodo imeli ali pa ne bodo mogli pridobiti znanja, potrebnega za uporabo računalnikov. Prav tako tudi internet ni brezplačen in za njegovo uporabo je treba ponudniku storitev, ki je v zelo številnih primerih ameriški, plačevati določeno nadomestilo. Kdor ne bo znal uporabljati ameriške programske opreme, bo invalid.

Globalizacija je lahko eden od vzrokov nezaposlenosti manj kvalificiranih ljudi ali ljudi, ki so prestari, da bi se naučili novih tehnologij. Posledica tega so lahko trenja in težave med generacijami.

II. Prednosti interneta

Kljub vsem navedenim tveganjem ima internetna globalizacija tudi nekaj pozitivnih učinkov.

Prvi je takojšnjost izmenjave. Zahvaljujoč internetu danes več ni kraja na svetu, ki bil v informacijskem ozadju. Ni ga diktatorja, ki bi lahko v popolni tajnosti kršil človeške pravice in izvajal nasilje nad svojimi državljani. Internetnim medijem ne uide nič. Propad potencialnega diktatorja na volitvah v Romuniji prejšnji teden je na primer dober primer globalne mobilizacije proti fašizmu. Brez interneta tudi *subcommandante* Marcos, voditelj indijanskih upornikov v Mehiki, ne bi bil znan po vsem svetu. Za manjšino je lahko internet nadvse zmogljivo orodje v boju za demokracijo.

Drug pozitivni učinek je nizka cena interneta. S padajočimi cenami računalnikom so vse nižji tudi stroški telefonskih in drugih telekomunikacijskih storitev. Večja razširjenost kablskega dostopa bo še dodatno pritisnila na cene, nenehno zmanjševanje cene dostopa pa pomeni, da bo internet dosegljiv vse večjemu številu svetovnega prebivalstva.

Že zdaj je z internetom povezano izjemno veliko ljudi:

Sredina leta 2000	Število povezanih
ZDA in Kanada	120 milijonov
Evropa	90 milijonov
Azija in področje Pacifika	40 milijonov
Južna Amerika	8 milijonov
Afrika	2 milijona
Srednji Vzhod	2 milijona
SKUPAJ	262 milijonov

Seveda to še zdaleč ni dovolj in žal je Afrika spet na repu seznama. V prihodnosti lahko upamo, da se bo dostop do interneta demokratiziral, saj bo z internetom povezanih vse več ljudi:

Predvidevanje za prihodnost	Število povezanih
konec leta 2000	350 milijonov
konec leta 2002	490 milijonov
konec leta 2005	765 milijonov

Internet pomaga preprečevati nacionalizem. Ljudem je omogočil spoznavanje

drugih držav, drugih ljudstev, drugih načinov življenja in drugih jezikov. Seveda je prijetnejše zares potovati, kot svet spoznavati v navideznem okolju interneta, saj ta nikoli ne more biti tako zanimiv in presenetljiv, tako topel, kot je lahko obisk prijateljev v drugi državi. Kljub temu in svoji tehničnosti navkljub lahko internet zelo dobro služi kot orodje proti nacionalizmu.

Zadnja prednost interneta je zmožnost skoraj trenutnega pošiljanja elektronskih datotek, besedil ali slik s praktično kateregakoli konca sveta kamorkoli drugam. Omogoča vsakodnevni dostop do zbirk podatkov, ki jih ne morete imeti v pisarni ali lokalni knjižnici. Izkoristite lahko strokovna znanja, ki niso dosegljiva v vašem kraju, področju ali državi. Kirurg lahko operira pacienta, ki je v operacijski dvorani tisoče kilometrov stran.

III. Posebne prednosti globalizacije za Srednjo Evropo

Kakšne prednosti ima globalizacija za Srednjo Evropo?

Prva prednost, ki jo vidim, je možnost dnevnih izmenjav podatkov po zelo nizki ceni: v Parizu lahko vsakodnevno spremljam srednjeevropske dnevnike. Prebiram lahko najrazličnejše vire in si tako ustvarim svoje mnenje o dogodkih. Prav tako internet omogoča ljudem v Srednji Evropi, da brez vsakršnih zamud in omejitev berejo dnevnike, ki izhajajo v Rimu, Parizu ali Berlinu.

Druga prednost za Srednjo Evropo je preprostejše intelektualno sodelovanje med znanstveniki v Zahodni Evropi in tistimi v Srednji. Internet mi omogoča, da iz Pariza razpravljam s svojimi prijatelji v Ljubljani. Znanstveniki in drugi misleci so na lestvici tistih, ki jim internetna globalizacija prinaša največ koristi, takoj za poslovneži.

Tretja prednost za Srednjo Evropo je možnost širjenja alternativnih kulturnih vzorcev, ki se razlikujejo od "american way of life". Internet je neskončno izložbeno okno tako za predmete kot za kulturno produkcijo. Z medijem, kakršen je internet, ima Srednja Evropa dobro priložnost, da predstavi vse razsežnosti svojega kulturnega bogastva.

Zaključek:

Za zaključek, dragi kolegi in prijatelji, menim, da je nujno, da omogočimo vsem intelektualcem dostop do tehničnih sredstev in jih ustrezno usposobimo, da bo globalizacija zares postala dragocena pridobitev z demokratičnim dostopom. Po obisku številnih ljubljanskih fakultet, kjer sem opazoval študente, ki s pridom uporabljajo internet, sem prepričan, da je Slovenija na pravilni poti.

Kratek povzetek bibliografije

- Alain Dumort (European Commission) and John Dryden (OECD), *The Economics of the Information Society*, Luxembourg: European Community by arrangement with the OECD, 1997, Lanham, MD, Bernan Associates, ISBN 92 827 9523 3.
- Sharon Eisner Gillett, Universal Service: "Defining the Policy Goal in the Age of the Internet", special issue 16(2) of *The Information Society*, "Universal Service: New Conceptions for a New Age", edited by Harmeet Sawhney (June-July 2000).
- EITO 2000 – The European IT Observatory 2000 edition, Eito Task Force.
- Paul J. Jackson (ed.), *Virtual Working: Social and Organisational Dynamics*, Routledge, 1999.
- Eric T. Mayer, *Information Inequality: UCITA, Public Policy and Information Access*, Working Papers, Center for Social Informatics, Indiana University, Bloomington, 2000.